

«اقتصاد در یامحور» رگ حیاتی جهش تولید

«حمل‌ونقل دریایی» شاهراه تجارت و توسعه پایدار

ایران با بیش از ۵هزار و ۸۰۰ کیلومتر نوار ساحلی و دسترسی به آب‌های آزاد، یکی از معدود کشورهای است که از ظرفیت عظیم اقتصاد دریامحور برخوردار است. نامگذاری سال جدید با تأکید بر جهش تولید، فرصتی است تا نگاهی دوباره به این ظرفیت بی‌ظنیر بیندازیم و نقش حمل‌ونقل دریایی کالاها را به عنوان ستون فقرات توسعه اقتصادی کشور بررسی کنیم.

در جهانی که بیش از ۹۰ درصد تجارت بین‌المللی از طریق دریا انجام می‌شود، اقتصاد دریامحور نه تنها می‌تواند موتور محرک تولید و صادرات باشد، بلکه راهی برای کاهش وابستگی به اقتصاد نفتی و تقویت تاب‌آوری ملی در برابر تحریم‌ها و نوسانات جهانی است. اقتصاد دریامحور، مفهومی فراتر از جابه‌جایی کالاهاست؛ این حوزه، زنجیره‌ای از فعالیت‌ها شامل حمل‌ونقل، کشتی‌سازی، شیلات، گردشگری دریایی و بهره‌برداری از منابع زیرساختی را در بر می‌گیرد.

در این میان، حمل‌ونقل دریایی کالاها به دلیل حجم بالا، هزینه پایین‌تر نسبت به حمل هوایی و امکان اتصال به بازارهای جهانی، نقشی کلیدی دارد.

بنادر ایران، از چهار در جنوب شرق تا بندرعباس و بوشهر در خلیج فارس و بندار شمالی در دریای خزر، دروازه‌هایی هستند که می‌توانند تولیدات داخلی را به دست مصرف‌کنندگان منطقه‌ای و جهانی برسانند، اما آیا از این ظرفیت به درستی استفاده کرده‌ایم؟ واقعیت این است که حمل‌ونقل دریایی ایران، با وجود ظرفیت‌های بی‌مانند، سال‌هاست درگیر چالش‌هایی ساختاری و مدیریتی است.

ناوگان کشتیرانی کشور، چه در بخش دولتی و چه خصوصی، از نظر تعداد، عمر و فناوری با استانداردهای جهانی فاصله دارد.

بر اساس گزارش‌ها، میانگین سنی کشتی‌های تجاری ایران بیش از ۲۰سال است، در حالی که رقبایی مثل چین و امارات متحده عربی با ناوگان مدرن و ظرفیت‌های عظیم، سهم خود را از بازار حمل‌ونقل دریایی گسترش داده‌اند.

این ضعف، نه تنها هزینه‌های لجستیک را بالا می‌برد، بلکه توان رقابت تولیدکنندگان ایرانی در بازارهای بین‌المللی را کاهش می‌دهد. از سوی دیگر، زیرساخت‌های بندری کشور، هر چند در سال‌های اخیر پیشرفت‌هایی داشته است، اما هنوز با ایده‌آل‌ها فاصله دارد. بندر شهید رجایی به عنوان بزرگ‌ترین بندر تجاری ایران، سالانه بیش از ۱۰۰ میلیون تن کالا جابه‌جا می‌کند، اما ظرفیت اسمی آن بیش از ۲۰۰ میلیون تن است، این یعنی بخش بزرگی از توان بالقوه بنادر ما بلااستفاده مانده است.

نیود تجهیزات مدرن تخلیه و بارگیری، کمبود انبارهای استاندارد و ناهماهنگی بین سازمان‌های متولی، از جمله دلایلی است که مانع بهره‌برداری کامل از این زیرساخت‌ها شده است.

در این میان، سیاست‌های اقتصادی دولت نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. حذف ارز ترجیحی، افزایش نرخ ارز و آزادسازی برخی مقررات صادرات و واردات در دولت چهارم، اگرچه با هدف حمایت از تولید داخلی انجام شد، اما بدون برنامه‌ریزی دقیق برای تقویت حمل‌ونقل دریایی، به گرانی کالاها و فشار بر سفره مردم منجر شده است.

وقتی هزینه‌ها بالا می‌رود و زمان تحویل طولانی می‌شود، تولیدکننده نمی‌تواند با قیمت رقابتی وارد بازار شود، اینجاست که اقتصاد دریامحور می‌تواند به کمک بیاید. با کاهش هزینه‌ها و افزایش سرعت جابه‌جایی کالا، هم تولید جهش می‌کند و هم مصرف‌کننده

نهایی سود می‌برد.

حمل‌ونقل دریایی، تنها یک ابزار جابه‌جایی نیست بلکه اهرمی برای توسعه تجارت و ترانزیت است. ایران با قرار گرفتن در مسیر کریدورهای بین‌المللی مثل شمال - جنوب و شرق - غرب، می‌تواند به هاب منطقه‌ای تبدیل شود، اما این هدف، نیازمند سرمایه‌گذاری جدی در ناوگان کشتیرانی، نوسازی بنادر و تقویت دیپلماسی اقتصادی با کشورهای همسایه است.

برای مثال، توسعه بندر چابهار می‌تواند دسترسی کشورهای محصور در خشکی افغانستان و آسیای مرکزی به آب‌های آزاد را تسهیل و درآمد ترانزیتی ایران را چند برابر کند، اما این امر بدون کشتی‌های مدرن و زیرساخت‌های لجستیکی پیشرفته، ممکن نیست.

یکی از نقاط قوت اقتصاد دریامحور، تنوع کالاهایی است که می‌توان از طریق دریا جابه‌جا کرد؛ از محصولات کشاورزی و مواد معدنی گرفته تا کالاهای صنعتی و نفتی. این تنوع، به تولیدکنندگان ایرانی اجازه می‌دهد بازارهای جدیدی پیدا کنند و وابستگی به چند محصول خاص رها شوند، با این حال کمبود نظارت بر قیمت‌گذاری و عرضه در بازارهای داخلی، گاهی این مزیت را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

به گفته اتحادیه بندرکاران، در دو هفته ابتدایی سال جاری، قیمت مواد غذایی ۳۰ درصد افزایش یافت، بخشی از این گرانی به دلیل ضعف در ذخیره‌هاست و حمل‌ونقل است که باید با تقویت زیرساخت‌های دریایی جبران شود.

چالش دیگر، ناهماهنگی بین نهادهای متولی است. وزارتخانه‌های راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی و صنعت، معدن و تجارت، هر یک بخشی از بازار اقتصاد دریامحور را در دست دارند، اما نبود یک ستاد هماهنگ‌کننده، کار را دشوار کرده است.

تجربه به سال گذشته نشان داد بانسکاری وظایف بین این نهادها، به تکرار ماجراهایی مثل کمبود سیب‌زمینی منجر می‌شود.

دولت باید با هندشکلی کار گروه ویژه مسئولیت‌ها را مشخص و برنامه‌ای مدون برای توسعه حمل‌ونقل دریایی تدوین کند، با این حال نباید از فرصت‌ها غافل شد.

سیاست‌های کلی توسعه دریامحور که از سوی رهبر معظم انقلاب ابلاغ شده، نقشه راهی روشن پیش روی کشور گذاشته است. هدف گذاری برای رشد دو برابری اقتصاد در نسبت به اقتصاد کلان، جسورانه اما دست‌یافتنی است، به شرط آنکه سرمایه‌گذاری‌ها هدفمند باشد.

بخش خصوصی نیز می‌تواند نقش بزرگی ایفا کند؛ از ساخت کشتی‌های مدرن تا مشارکت در توسعه بنادر. حضور فعال این بخش، هم بار دولت را کم می‌کند هم سرعت پیشرفت را افزایش می‌دهد.

اقتصاد دریامحور می‌تواند جهش تولید و کاهش فشار بر مردم باشد، اما این نیازمند توجه نوسازی ناوگان دریایی، توسعه بنادر و هماهنگی بین دستگاه‌ها محقق نمی‌شود. وقت آن است که این ظرفیت خفته را بیدار کنیم و از دریا، نه فقط به عنوان یک مرز جغرافیایی، بلکه به عنوان یک فرصت اقتصادی بی‌پایان بهره‌بریم. در پایان، گفتنی است اقتصاد دریامحور و حمل‌ونقل دریایی کالاها، بیش از هر زمان دیگری به توجه و اقدام نیاز دارد. این حوزه، نه تنها می‌تواند تولید را به بازارهای جهانی برساند، بلکه با ایجاد اشتغال، افزایش درآمد ارزی و کاهش هزینه‌های لجستیک، به تحقق شعار سال کمک کند.

ایران با موقعیت استراتژیک و منابع عظیم دریایی، شایسته جایگاهی برتر در تجارت جهانی است. حالا زمان عمل است. جهش تولید، از دل دریا آغاز می‌شود.

✦ **کارشناس اقتصادی**

گزارش یک

بینناز قاسمی

اتفاق مبارک در فولاد مبارکه / مدیرعامل: برق خود را از شبکه قطع می‌کنند!

دولت سیزدهم با ابتکاری نو، صنایع بزرگ را به مشارکت در تأمین برق موردنیازشان از طریق احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر ترغیب می‌کرد، حال این اقدام، صنایع بزرگ فولادی و پتروشیمی را به پیشگامان این حوزه تبدیل کرده و گام مهمی در مسیر تولید برق پاک و رفع نیاز ارزی انرژی برداشته است. این پروژه‌ها نه تنها به پایداری تأمین انرژی کمک می‌کنند، بلکه با تولید برق پاک، گامی مؤثر در کاهش آلودگی‌های زیست‌محیطی به‌شمار می‌روند.
با وجود تلاش‌های دولت‌های پیشین، موانع متعددی بر سر راه توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر وجود داشته است. تخصیص نیاقت بیوقوع ارز و محدودیت منابع ارزی، به‌ویژه به دلیل قرار نگرفتن تجهیزات تجدیدپذیر در گروه ماشین‌آلات بخش تولید، از جمله این چالش‌ها بوده است. علاوه بر این، فقدان همکاری بانک‌ها و صندوق توسعه ملی در ارائه تسهیلات، روند اجرای این پروژه‌ها را کند کرده است. با این حال دولت سیزدهم با رفع برخی از این موانع، زمینه‌رایی تسریع در اجرای پروژه‌های تجدیدپذیر فراهم کرده است. بر اساس برنامه‌ریزی‌های انجام‌شده، قرار است ۱۲۰مگاوات از ظرفیت نیروگاه خورشیدی یکی از شرکت‌های فولادی تا پایان فروردین‌ماه ۱۴۰۴ وارد مدار شود، همچنین صنایع مس و پتروشیمی‌ها در نظر دارند فاز نخست نیروگاه‌های تجدیدپذیر خود را پیش از تابستان ۱۴۰۴ به بهره‌برداری برسانند. این اقدامات نه‌تنها به رفع ناترازی برق کمک می‌کند، بلکه الگویی برای سایر صنایع در مسیر توسعه پایدار و استفاده از انرژی‌های پاک خواهد بود.

■ ■ ■

در سال‌های گذشته، قطعی برق در فصل گرما به یکی از اصلی‌ترین مشکلات واحدهای تولیدی و صنعتی کشور تبدیل شده بود؛ مشکلی که نتیجه آن خسارت تولیدکنندگان، وارد آمدن آسیب به مواد اولیه و تجهیزات صنعتی و افزایش قیمت نهایی محصولات بوده و از سوی دیگر، ضرر و زیان ناشی از قطعی بی‌برنامه برق بسیاری از واحدهای تولیدی نیز جبران نشد. با توجه به مشکلات تأمین سوخت نیروگاه‌های فسیلی، توسعه تجدیدپذیرها شاید اصلی‌ترین اقدام برای رهایی صنایع از چنگ ناترازی صنعت برق باشد چراکه شرایط تحقق این مهمیاست و کشور ما از نظر اقلیمی وضعیت بسیار مناسبی برای احداث نیروگاه‌های خورشیدی وادی دارد، بر این اساس

دولت سیزدهم نیز با توجه به ناترازی ۱۵هزارمگاواتی

به درستی توسعه این بخش را با برخی راهکارها مورد توجه قرار داد که از مهم‌ترین این اقدامات می‌توان به اجرای ماده ۱۶ قانون جهش دانش‌بنیان و مصوبه‌های شورای اقتصاد و روش خرید تضمینی برق از عوامل اثربخش در توسعه تجدیدپذیرهاست. اکنون صنایع بزرگ فولادی و پتروشیمی‌ها در احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر پیشقدم هستند.

به رغم تلاش‌های دولت قبل، موانعی همچون تخصیص نیاقتن بموقع ارز و میزان آسنگ آن به دلیل قرار نگرفتن تجهیزات تجدیدپذیرها در گروه ماشین‌آلات بخش تولید شرایط را برای فعالان این صنعت پیچیده کرده و از سوی دیگر فقدان همکاری بانک‌ها و همچنین نبود توسعه ملی در پرداخت تسهیلات نیز مزید بر علت شده تا چرخ این صنعت به کندی بچرخد. بنابراین اگرچه محرک‌های قابل توجهی برای سرمایه‌گذاری در تجدیدپذیرها ایجاد شده اما موانع توسعه نیز کم نیستند و لازم است با توجه به اهمیت مسئله ناترازی، دولت هر چه سریع‌تر برای رفع موانع اقدام کند.

دولت سیزدهم بوده و ۲۱درصد بعد از این دولت

«انرژی هسته‌ای» هسته زندگی از برق تا نان

استخراج‌کننده فلزات باارزش برای اولین بار به مرحله تولید رسید

با بهبود کیفیت محصولات و افزایش تولید، نقشی کلیدی در امنیت غذایی و اقتصاد کشاورزی ایفا می‌کند. استفاده از ایزوتوپ‌های نشان‌دار کردن کودها، به کشاورزان کمک می‌کند جذب مواد مغذی از طریق گیاهان را بهینه کنند و از هدررفت منابع جلوگیری شود. این امر نه‌تنها هزینه‌های تولید را کاهش می‌دهد، بلکه با افزایش بازدهی، سودآوری را بالا می‌برد. علاوه بر این، ایجاد جهش‌های ژنتیکی مفید در گیاهان با استفاده از پروتوها، گونه‌هایی مقاوم به کم‌آبی، سرما و آفات را به وجود آورده است. در کشوری مانند ایران که با چالش‌های اقلیمی و کمبود آب مواجه است، کنترل این دستاوردهی می‌تواند تحولی اقتصادی ایجاد کند. کنترل آفات با پروتوهای هسته‌ای نیز جایگزینی پاک و ارزان برای سموم شیمیایی ارانه می‌دهد که هم هزینه‌ها را کاهش می‌دهد و هم از آسیب به محیط زیست جلوگیری می‌کند. افزایش تولید عمر محصولات با استفاده گام، مانند جلوگیری از جوانه‌زدن سیب‌زمینی و پیاز، امکان ذخیره‌سازی طولانی‌مدت و کاهش ضایعات را فراهم و به ثبات بازار و درآمد کشاورزان کمک می‌کند. این کاربردها، کشاورزی را به یک صنعت پایدار و سودآور تبدیل می‌کنند.

✦ **«محیط زیست و انرژی پاک» مزیت رقابتی**
در جهانی که بحران‌های زیست‌محیطی و گرمایش زمین به تهدیدی جدی تبدیل شده‌اند، انرژی هسته‌ای به‌عنوان یک منبع پاک، مزیت رقابتی بزرگی ارائه می‌دهد. برخلاف سوخت‌های فسیلی که گازهای گلخانه‌ای تولید می‌کنند، رآکتورهای هسته‌ای هیچ آلایندهای منتشر نمی‌کنند. این ویژگی نه‌تنها به حفظ محیط زیست کمک می‌کند، بلکه با کاهش هزینه‌های مرتبط با جبران خسارات زیست‌محیطی، بار مالی دولت را تسکین‌تر می‌کند. در ایران که به دلیل کمبود سوخت‌های پاک گاهی به استفاده از مازوت روی می‌آورد، توسعه انرژی هسته‌ای می‌تواند جایگزینی اقتصادی و پایدار باشد. علاوه بر این، فناوری هسته‌ای در شیرین‌سازی آب شور نیز نقشی حیاتی دارد. با توجه به کمبود آب شیرین در مناطق خشک ایران، تکنیک‌های هسته‌ای می‌تواند آب موردنیاز کشاورزی، صنعت و شرب را تأمین کند. این فرایند، برخلاف روش‌های فسیلی، گاز گلخانه‌ای تولید نمی‌کند و هزینه‌های بلندمدت کمتری دارد. کشورهایی مانند ژاپن و هند دهه‌هاست از این فناوری بهره می‌برند و تولید در صنایع مرتبط کمک می‌کند. این دستاوردها نشان می‌دهند انرژی هسته‌ای، فراتر از نیروگاه‌ها، یک اکوسیستم اقتصادی پویا خلق کرده است که می‌تواند ایران را در مسیر توسعه پایدار قرار دهد.

✦ **افزایش بهره‌وری و امنیت غذایی**

یکی از حوزه‌های کمتر شناخته‌شده اما حیاتی انرژی هسته‌ای، کاربرد آن در کشاورزی است. فناوری هسته‌ای با بهبود کیفیت محصولات و افزایش تولید، نقشی کلیدی در امنیت غذایی و اقتصاد کشاورزی ایفا می‌کند. استفاده از ایزوتوپ‌های نشان‌دار کردن کودها، به کشاورزان کمک می‌کند جذب مواد مغذی از طریق گیاهان را بهینه کنند و از هدررفت منابع جلوگیری شود. این امر نه‌تنها هزینه‌های تولید را کاهش می‌دهد، بلکه با افزایش بازدهی، سودآوری را بالا می‌برد. علاوه بر این، ایجاد جهش‌های ژنتیکی مفید در گیاهان با استفاده از پروتوها، گونه‌هایی مقاوم به کم‌آبی، سرما و آفات را به وجود آورده است. در کشوری مانند ایران که با چالش‌های اقلیمی و کمبود آب مواجه است، کنترل این دستاوردهی می‌تواند تحولی اقتصادی ایجاد کند. کنترل آفات با پروتوهای هسته‌ای نیز جایگزینی پاک و ارزان برای سموم شیمیایی ارانه می‌دهد که هم هزینه‌ها را کاهش می‌دهد و هم از آسیب به محیط زیست جلوگیری می‌کند. افزایش تولید عمر محصولات با استفاده گام، مانند جلوگیری از جوانه‌زدن سیب‌زمینی و پیاز، امکان ذخیره‌سازی طولانی‌مدت و کاهش ضایعات را فراهم و به ثبات بازار و درآمد کشاورزان کمک می‌کند. این کاربردها، کشاورزی را به یک صنعت پایدار و سودآور تبدیل می‌کنند.

✦ **«محیط زیست و انرژی پاک» مزیت رقابتی**
در جهانی که بحران‌های زیست‌محیطی و گرمایش زمین به تهدیدی جدی تبدیل شده‌اند، انرژی هسته‌ای به‌عنوان یک منبع پاک، مزیت رقابتی بزرگی ارائه می‌دهد. برخلاف سوخت‌های فسیلی که گازهای گلخانه‌ای تولید می‌کنند، رآکتورهای هسته‌ای هیچ آلایندهای منتشر نمی‌کنند. این ویژگی نه‌تنها به حفظ محیط زیست کمک می‌کند، بلکه با کاهش هزینه‌های مرتبط با جبران خسارات زیست‌محیطی، بار مالی دولت را تسکین‌تر می‌کند. در ایران که به دلیل کمبود سوخت‌های پاک گاهی به استفاده از مازوت روی می‌آورد، توسعه انرژی هسته‌ای می‌تواند جایگزینی اقتصادی و پایدار باشد. علاوه بر این، فناوری هسته‌ای در شیرین‌سازی آب شور نیز نقشی حیاتی دارد. با توجه به کمبود آب شیرین در مناطق خشک ایران، تکنیک‌های هسته‌ای می‌تواند آب موردنیاز کشاورزی، صنعت و شرب را تأمین کند. این فرایند، برخلاف روش‌های فسیلی، گاز گلخانه‌ای تولید نمی‌کند و هزینه‌های بلندمدت کمتری دارد. کشورهایی مانند ژاپن و هند دهه‌هاست از این فناوری بهره می‌برند و تولید در صنایع مرتبط کمک می‌کند. این دستاوردها نشان می‌دهند انرژی هسته‌ای، فراتر از نیروگاه‌ها، یک اکوسیستم اقتصادی پویا خلق کرده است که می‌تواند ایران را در مسیر توسعه پایدار قرار دهد.

✦ **«صنعت و نوآوری»**

موتور محرک تولید و صادرات

انرژی هسته‌ای در صنعت نیز فراتر از انتظارات عمل کرده

اقتصاد

سرویس اقتصادی ۶۰۰۲۲۰۸۵۳۲

اتفاق مبارک در فولاد مبارکه / مدیرعامل: برق خود را از شبکه قطع می‌کنند!

«صنایع بزرگ» برق خود را از شبکه قطع می‌کنند!

نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک را به ساتیا از سال کردند که از این متقاضیان برای هشت شرکت با مجموع ظرفیت ۲هزار و ۳۱۴مگاوات پروانه احداث در قالب خود تأمین صادر شده است. درخواست شرکت دیگر نیز به ظرفیت ۶۲هزارمگاوات در حال بررسی و تکمیل مدارک جهت دریافت مجوز احداث نیروگاه تجدیدپذیر است. صنایع طرف در حال برنامه‌ریزی برای توسعه نیروگاه‌های تجدیدپذیر ۲۰هزارمگاوات است، حدود ۱۱هزار و ۶۰۰مگاوات نیروگاه تجدیدپذیر با ساختگاه‌های مشخص در حال احداث است که قرار شده طی دو سال به سرانجام برسد. شرکت‌ها و صنایع بزرگی نسبت به اخذ پروانه برای احداث نیروگاه‌های تجدیدپذیر اقدام کرده‌اند که از جمله آنها می‌توان به فولاد مبارکه با سرمایه‌گذاری ۶۰۰مگاوات و صنایع مس هزارمگاوات سرمایه‌گذاری اشاره کرد تا بخش عظیمی از ناترازی برق، حل و برق پاک تولید شود.

✦ **۱۲۰مگاوات برق تولیدی نیروگاه خورشیدی فولاد مبارکه تا پایان فروردین‌ماه وارد مدار می‌شود**

سعید زرنندی، مدیرعامل گروه فولاد مبارکه در حاشیه بازدید از پروژه نیروگاه خورشیدی آفتاب شرق فولاد مبارکه گفت: برنامه‌ریزی ما در سال جاری مدیریت مشکل کمبود برق است و امسال در برنامه کاری خود افزایش تولید برق خورشیدی در نیروگاه آفتاب شرق را تا ۲۵۰مگاوات در دستور کار داریم و این پروژه را به صورت هفتگی رصد خواهیم کرد. همچنین در نظر داریم تا پایان فروردین‌ماه ۱۲۰مگاوات برق از این نیروگاه به شبکه متصل شود.

✦ **نیروگاه خورشیدی روی سقف صنایع**

دولت سیزدهم در بخش صنایع کوچک و متوسط نیز برنامه‌هایی تدوین کرده بود که به مرحله اجرا نرسید. تعداد ۵۰هزار واحد صنعتی فقط داخل شهرک‌ها و نواحی صنعتی ایران وجود دارد که اگر هر کدام از واحدهای صنعتی به طور متوسط حدود ۲۰۰کیلووات نیروگاه خورشیدی نصب کنند، ۱۰هزارمگاوات ظرفیت جدید نیروگاه خورشیدی به مدار می‌آید که در ظاهر نسبت به داد صنایع و وزارت نیرو خواهد رسید. قرار بود وزارت نیرو از صنایعی که اقدام به احداث نیروگاه خورشیدی تا سه‌مگاوات کنند، خرید قطعات را خرید تضمینی ۲۰ساله، برق را با به نرخ‌های خرید تضمینی خریداری کند. نرخ‌های پایه خرید تضمینی مشمول ضریب تعدیل می‌شوند که بر اساس تورم و افزایش نرخ ارز افزایش می‌یابند.

✦ **یادداشت**

وحید عظیم‌نیا

هیولای انتظار تورمی

انتظار تورمی، یکی از پیچیده‌ترین چالش‌های اقتصادی ایران مان، مثل شمشیری دو لبه عمل می‌کند: هم ریشه در ذهنیت مردم دارد و هم می‌تواند تورم واقعی را به دنبال بیاورد. به زبان ساده، وقتی مردم پیش‌بینی می‌کنند قیمت‌ها در آینده بالا می‌رود، رفتارشان تغییر می‌کند. عده‌ای برای فرار از کاهش ارزش پول، به خرید طلا و ارز روی می‌آورند و برخی اجناس را احتکار می‌کنند. این رفتارها، حتی اگر عوامل واقعی در کنار باشند، تورم را تشدید می‌کنند. انتظار تورمی، پیش‌بینی‌ای روانی است که به سرعت به واقعیت تبدیل می‌شود، چون تصمیمات اقتصادی ما بر اساس همین انتظارات شکل می‌گیرد. چرا یک خیر ساده، مثل زمزمه مذاکرات یا شکست آن، می‌تواند انتظار تورمی را در ایران این قدر بالا و پابین کند؟ پاسخ را باید در بی‌ثباتی مهم اقتصاد کشورمان جست‌وجو کرد. اقتصاد ما سال‌هاست در محسودت‌های تحمیلی، کسری بودجه و نوسانات ارزی دست‌وپنجه نرم می‌کند. در چنین فضایی، هر خبر به سرعت بر ذهنیت مردم اثر می‌گذارد و قیمت کالاهای اساسی هم به تبع آن بالا می‌رود. این واکنش‌ها نشان می‌دهد اقتصاد کشورمان بیش از حد به عوامل بیرونی گره خورده است و ظاهراً دیگر اعتقادی به ثبات نیست؛ تجربه تاریخی تورم‌های بالا از ده ۷۰ تا امروز، باعث شده است هر خبر منفی، انتظارات تورمی را شعله‌ور کند.

ریشه‌های این مشکل عمیق‌تر از آن چیزی است که به نظر می‌رسد. علاوه بر بی‌ثباتی اقتصادی، عواملی مثل کسری بودجه مزمن و ضعف نظام بانکی، اعتماد عمومی را از بین برده‌اند. از سوی دیگر، وابستگی شدید به نرخ ارز، باعث شده است هر شوک خارجی، مثل خیر نفتی، به سرعت به بازار منتقل شود. در این میان، تجربه تاریخی مردم هم نقش دارد؛ نسلی که تورم‌های ۴۰ - ۵۰درصدی دهه‌های گذشته را دیده است، به محض شنیدن اخبار منفی، به سمت رفتارهای احتیاطی مثل خرید ارز و طلا می‌رود. برای مهار انتظار تورمی و بازگرداندن اعتماد به مردم، دولت و بانک مرکزی باید اقدامات فوری و ساختاری انجام دهند. اول: شفافیت و صداقت در سیاست‌گذاری‌های حیاتی است. وقتی دولت وعده‌های غیرواقعی می‌دهد یا اطلاعات را پنهان می‌کند، اعتماد مردم فرو می‌ریزد و انتظارات تورمی بالا می‌رود. دوم: ثبات در سیاست‌های اقتصادی ضروری است. اظهارنظرهای متناقض مقامات، مثل وعده کاهش نرخ ارز و سپس افزایش ناگهانی آن، ناطلمنایی را بیشتر می‌کند. سوم: مدیریت نقدینگی و کنترل نرخ ارز باید در اولویت باشد. بانک مرکزی می‌تواند با عرضه هدفمند ارز در بازار و محدود کردن تقاضای سفته‌بازی، از التهابات ارزی بکاهد. چهارم: تقویت تولید داخلی و کاهش وابستگی به واردات، راهکاری بلندمدت اما مؤثر است. مثلاً حمایت از تولیدکنندگان داخلی در بخش کشاورزی می‌تواند قیمت مواد غذایی را تثبیت کند.

اما نقش مردم، رسانه‌ها و بخش خصوصی را نباید نادیده گرفت. رسانه‌ها می‌توانند با اطلاع‌رسانی مسئولانه، از شکل‌گیری انتظارات غیرواقعی جلوگیری کنند. مثلاً در زمان مذاکرات، به جای بزرگنمایی باید تحلیل‌های واقع‌بینانه ارائه دهند. مردم هم می‌توانند با تغییر رفتار مصرفی، مثل پرهیز از خریدهای احساسی در زمان التهاب بازار، به کاهش فشار تورمی کمک کنند. خصوصی نیز با سرمایه‌گذاری در تولید و ایجاد اشتغال، می‌تواند به تثبیت اقتصاد کمک کند.

با یاد را به نظر گرفتن تجربه برجامی که یک‌طرفه کنار گذاشته شد، از گره زدن بهبود اقتصاد به مذاکرات پرهیز شود. هر چند رئیس‌جمهور بارها تأکید کرده‌اند فارغ از نتیجه مذاکرات در تلاش برای بهبود اقتصاد هستند اما باید مسئولان ریزودت‌تر نیز به چنین رویه‌ای اعتقاد داشته باشند و عمل کنند تا گره‌های داخلی زودتر و بهتر باز شود. تجربه سال‌های پس از سرجام نشان داد که زدن اقتصاد به مذاکرات، بدون اصلاحات داخلی، نتیجه‌ای جز ناامیدی و جهش ارزی ندارد. در چنین شرایطی، دولت باید با رویکردی واقع‌بینانه عمل کند. ابتدا با اطلاع‌رسانی شفاف، از شکل‌گیری بازار و کنترل تقاضای سفته‌بازی، از التهاب بازارها بکاهد. در عین حال، حمایت اجتماعی از اقشار کمتربرخوردار، مثلاً از طریق ارائه‌های نقدی هدفمند یا توزیع کالاهای اساسی با قیمت پارانهای، می‌تواند فشار تورم را کم کند. تقویت دیپلماسی اقتصادی با کشورهای همسایه و تمرکز بر تولید داخلی، وابستگی به مذاکرات را کاهش می‌دهد، اما مهم‌تر از همه، بازسازی اعتماد عمومی است. این کار نیازمند عمل به وعده‌ها و نشان دادن اراده برای حل مشکلات ساختاری، مثل اصلاح نظام بانکی و کاهش کسری بودجه است. بدون این اقدامات، تورم و بی‌ثباتی همچنان معیشت مردم را تهدید خواهد کرد و اقتصاد ایران در چرخه‌ای معیوب گرفتار خواهد ماند.

✦ **جمع‌بندی**

انرژی هسته‌ای، فراتر از یک منبع انرژی، اهرمی برای توسعه اقتصادی و خودکفایی است. از تولید برق پایدار تا نوآوری در صنعت، کشاورزی و حفاظت از محیط زیست، این فناوری نقشی چندوجهی در زندگی مدرن ایفا می‌کند. دستاوردهای رونمایی‌شده در روز ملی فناوری هسته‌ای، گواهی بر توان ایران در بهره‌برداری از این ظرفیت عظیم است. با تداوم این روند، هسته‌ای نه‌تنها قلب تپنده اقتصاد امروز خواهد بود، بلکه میراثی ماندگار برای نسل‌های آینده به جا خواهد گذاشت.